

Sagnstenen i Brænde Å

Kampen mellem den gamle tro og kristendommen har givet grobund for mange sagn, således også dette fra Brænde Å:

Der er den Mærkelighed ved Kerte Kirkes Taarn, at det ligger frit for sig selv ude på Kirkegaarden. Om Aarsagen hertil fortæller et stedligt Sagn: Da Taarnet skulde opføres, stod der en Trolde ovre ved Barløse Kirke og kastede Sten efter det nye Taarn.

Alt hvad der blev bygget op om Dagen, slog han ned om natten. Da fik Sognefolkene det raad, at de skulde slippe en Stud løs på Kirkegaarden, hvor den lagde sig, skulde de bygge Taarnet. Det gjorde de, og fra nu af kunde Trolde ikke ramme mere. En af de Sten, han kastede røg forbi Taarnet og faldt ned ved Brændeaa mellem Kerte Bro og Mølleknappe. Den ligger i Vandet lige ved Aaens Sydkant, og der er Mærker i den af Trolde's Fingre.

Stenen ligger på et vanskeligt tilgængeligt Sted i den skønne og mærkelige Aadal, der slynger sig ind under Ørsbjerg Skov og Favrskov Banker. I skrift fra 1926 kaldes stenen Klokekestenen. (1937, årg. 10 s. 143 Fynsk Hjemstavns)

Sagnstenen i Brænde Å

Foto: Michael Theilmann, Fyns Amt

Velkommen til Brænde Ådal

“Aldrig ville jeg på forhånd have troet, at det var muligt at finde et sådant landskab på Fyn ... Fra toppen af bakkerne... har man blændende skønne udsigter dels over den lunefuld bugtede, dybe dalsænkning, dels til de åbne, forblæste banker rundt omkring, hvor lyngen endnu spores hist og her på toppene og de bratte sider”. Achton Friis i *Danmarks Store Ær*, 1935.

Udsigt fra Mølleknapp Bakker mod Lillebælt
Maleri af Dankvart Dreyer, 1847 - 1848

Et af udsigtspunkterne er Klakkebjerg som Fyns Statskovdistrikt og Fyns Amt ejer. Her er en chance for at følge med i, hvordan vilde urter overtager arealet igen efter, at det har været dækket af juletræer indtil 2005. Målet er at holde arealet indhegnet og afgræsset. Fyns Amt arbejder for at få stiadgang langs Brænde Å for offentligheden, og for at bevare naturen bl.a. ved at give støtte til afgræsning af enge.

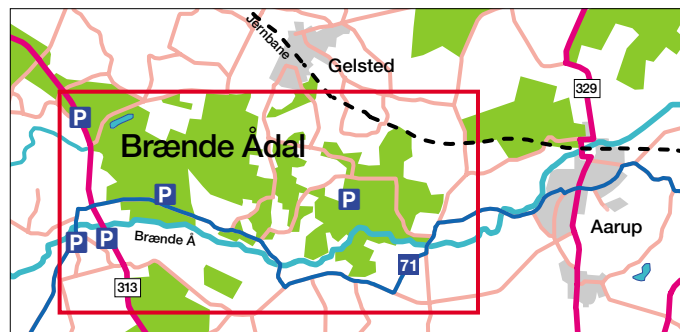
Cykelrute 71 går gennem området. Man kan tage cyklen med toget til Aarup eller Gelsted.

Skov- og Naturstyrelsen
Fyns Statskovdistrikt
Sollerup, Sollerupvej 22
5600 Faaborg

Fyns Amt
Ørbækvej 100
5220 Odense SØ

Forsidefoto: Birgit Bjerne Laursen, Fyns Amt

Brænde Å – et af Fyns smukkeste vandløb

Brænde Å er Vestfyns længste vandløb på 28 km med udspring nær Tommerup Stationsby. Fra Aarup til Håre løber den i en op til 20 m dyb, slugtlignende dal, der er skabt af smeltvand i slutningen af sidste istid. Her falder vandet ca. 40 m over en strækning på 9 km. Åen har bevaret sit smukke slyngede løb.

Samtidig er vandkvaliteten god. Det skyldes dels en god rensning af spildevandet, som ledes til åen fra Aarup, Vissenbjerg og Tommerup, dels åens store fald, som bidrager til en god iltning af vandet. Rent og hurtigt strømmende iltrigt vand betyder, at der findes et usædvanligt rigt liv i åen.

Her lever mange forskellige smådyr, bl.a. insektlarver som senere forvandler sig til voksne insekter, der lever på land.

Brænde Å har en god ørredbestand. Hvert efterår trækker havørreder op fra havet for at gyde. De kan, efter bygningen af en fisketrappe og et omløb ved Brænde Mølle, nå gydepladser langt oppe i vandløbet og dets tilløb.

Foto: Brigitt Bjerre Laursen, Fyns Amt

Brænde Å har bevaret sine slyngninger

Foto: Brigitt Bjerre Laursen, Fyns Amt

Engblomme

Gule engblomster

Som et af de få steder i Fyns Amt gror engblommen på engene langs Brænde Å. For 50 år siden var den almindelig på fynske enge. Engkabbelejen er stadig almindelig og kan ses ved vandløb og i fugtige områder. Fra april til juni blomstrer engkabbelejen, mens engblommen først blomstrer i maj og i juni. Engblommen har kuglerunde blomster på en stængel, der er 25 til 70 cm høj. Engkabbelejen er højst 40 cm høj.

Foto: Brigitt Bjerre Laursen, Fyns Amt

Engkabbeleje

Videnskabernes Selskabs kort 1783 viser, at Brænde Å's løb er uændret til i dag. Bemærk også, at der ingen skov var i Håre Bjerge.

Foto: Leif Bisschop-Larsen

Isfugl

Et blåt glimt i fuld fart langs Brænde Å – så er det isfuglen, du har været heldig at se. Det er den mest farvestrålende fugl, der yngler i Danmark. Den er sjælden, men om vinteren er der en del fugle på besøg fra nord, og der er gode chancer for at se den ved Brænde Å. Isfuglen spiser fisk, der er indtil 10 cm lange, som den snupper, når den lyndykker fra grene, der hænger ud over vandløbet.

To slags nælde-sommerfugle

De to fotos er af samme art blot to forskellige generationer. Den rødbrune er klækket i foråret og har lagt æg, hvis larver vokser i de lange dage i juni-juli. Puber af disse larver går ikke i dvale, men forvandles i løbet af et par uger til den mørke variant. Om efteråret vil den mørke lægge æg og larverne, der vokser op i de korte efterårsdage, vil gå i dvale om vinteren og næste forår udvikle sig til rødbrune sommerfugle. Første generation flyver fra midt i maj til midt i juni.

Anden generation flyver fra midt i juli til midt i august.

Larverne lever på nælde. Nælde-sommerfuglen lever i frodige skovlysninger, og holder gerne til langs skovveje, kanaler og grøfter.

Sommerudgaven

Scanpix Nordfo: Kenneth Gregers Buk

Forårsudgaven

Scanpix Nordfo: Ole Andersen

1 Brænde Mølle har udnyttet vandkraften siden 1500-tallet. Bygningen syd for åen blev bygget i 1912 som Brænde Mølle Elværk og leverede el frem til 1970'erne. Opstemningen, der var nødvendig for at udnytte vandkraften, hindrede fri adgang for dyrene i vandløbet. En donation fra VELUX-fonden gjorde det muligt, at etablere omløb og fisketrappe i 1990. Brænde Mølle Fonden ejer arealet øst for fisketrappen og der er adgang for publikum. Folder fås på stedet.

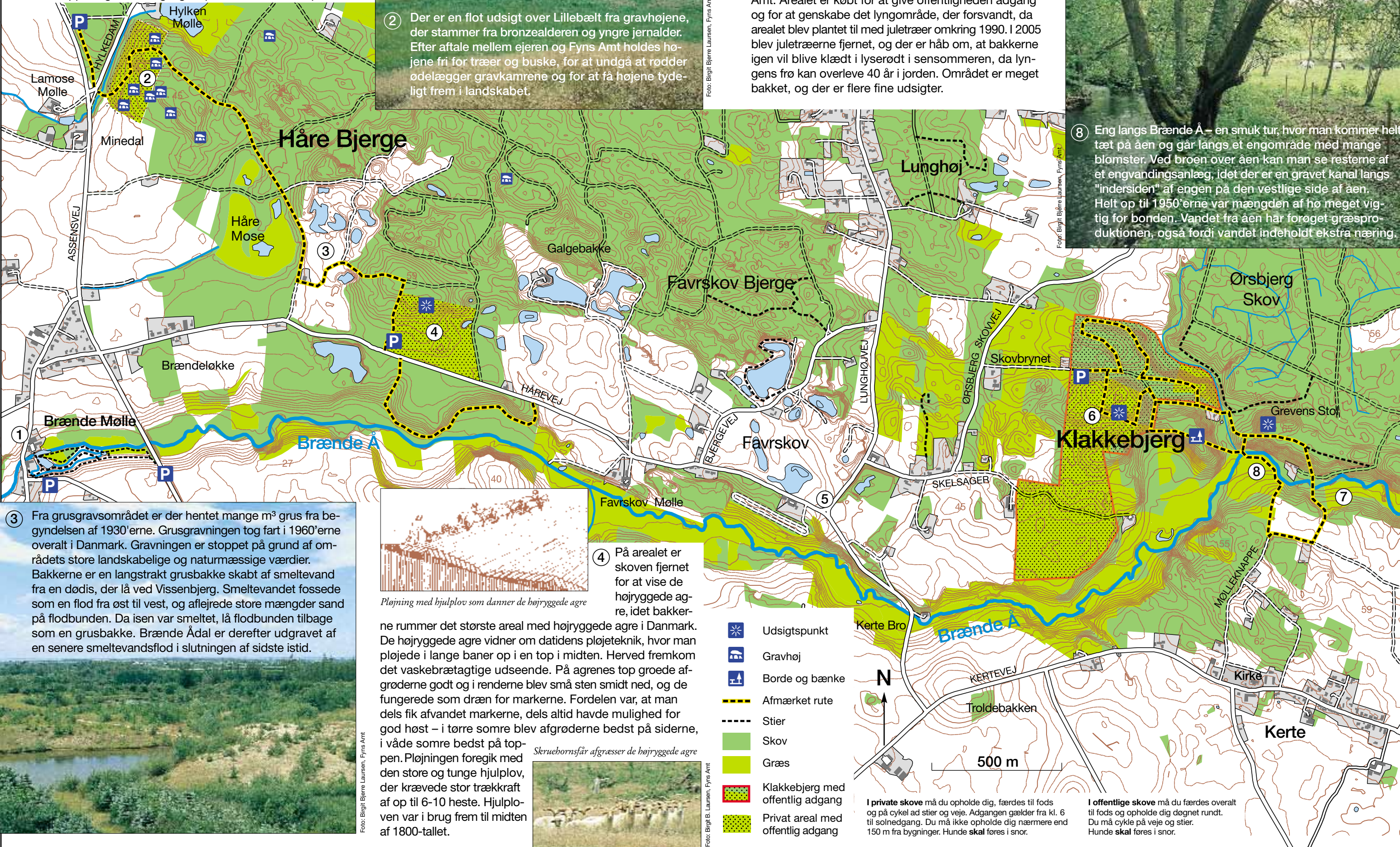
2 Der er en flot udsigt over Lillebælt fra gravhøjene, der stammer fra bronzealderen og yngre jernalder. Efter aftale mellem ejeren og Fyns Amt holdes højene fri for træer og buske, for at undgå at rødder ødelægger gravkamrene og for at få højene tydeligt frem i landskabet.

5 En mindesten over et af slagene under Grevens Fejde, hvor bøndernes oprør blev slået ned af den holstenske adelsmand Johan Rantzaus i 1535. Mindestenen er rejst i 1934.

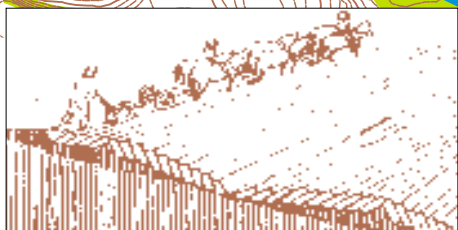
7 Her lå en mølle indtil 1947, hvor møllen nedbrændte og gården blev udstykket. Mølleknappe har eksisteret i hvert fald fra 1572. Umiddelbart vest for den forsvundne vandmølle var der i ældre tid et vadested over åen – i dag er der en bro for gående.

6 Klakkebjerg er ejet af Fyns Statsskovdistrikt og Fyns Amt. Arealet er købt for at give offentligheden adgang og for at genskabe det lyngområde, der forsvandt, da arealet blev plantet til med juletræer omkring 1990. I 2005 blev juletræerne fjernet, og der er håb om, at bakkerne igen vil blive klædt i lyserødt i sensommeren, da lynnens frø kan overleve 40 år i jorden. Området er meget bakket, og der er flere fine udsigter.

8 Eng langs Brænde Å – en smuk tur, hvor man kommer helt tæt på åen og går langs et engområde med mange blomster. Ved broen over åen kan man se resterne af et engvandingsanlæg, idet der er en gravet kanal langs "indersiden" af engen på den vestlige side af åen. Helt op til 1950'erne var mængden af hø meget vigtig for bonden. Vandet fra åen har forøget græsproduktionen, også fordi vandet indeholdt ekstra næring.

3 Fra grusgravsområdet er der hentet mange m³ grus fra begyndelsen af 1930'erne. Grusgravningen tog fart i 1960'erne overalt i Danmark. Gravningen er stoppet på grund af områdets store landskabelige og naturmæssige værdier. Bakkerne er en langstrakt grusbakke skabt af smeltevand fra en dædis, der lå ved Vissenbjerg. Smeltevandet fossede som en flod fra øst til vest, og aflejrede store mængder sand på flodbunden. Da isen var smeltet, lå flodbunden tilbage som en grusbakke. Brænde Ådal er derefter udgravet af en senere smeltevandflod i slutningen af sidste istid.

Pløjning med hjulplov som danner de højryggede agre

4 På arealet er skoven fjernet for at vise de højryggede agre, idet bakkerne rummer det største areal med højryggede agre i Danmark. De højryggede agre vidner om datidens pløjeteknik, hvor man pløjede i lange baner op i en top i midten. Herved fremkom det vaskebrættagtige udseende. På agrenes top groede afgrøderne godt og i renderne blev små sten smidt ned, og de fungerede som dræn for markerne. Fordelen var, at man dels fik afvandet markerne, dels altid havde mulighed for god høst – i tørre somre blev afgrøderne bedst på siderne, i våde somre bedst på toppen. Pløjningen foregik med den store og tunge hjulplov, der krævede stor trækraft af op til 6-10 heste. Hjulploven var i brug frem til midten af 1800-tallet.

Skruehornsfår afgræsser de højryggede agre

- Udsigtspunkt
- Gravhøj
- Borde og bænke
- Afmærket rute
- Stier
- Skov
- Græs
- Klakkebjerg med offentlig adgang
- Privat areal med offentlig adgang

I private skove må du opholde dig, færdes til fods og på cykel ad stier og veje. Adgangen gælder fra kl. 6 til solnedgang. Du må ikke opholde dig nærmere end 150 m fra bygninger. Hunde skal føres i snor.

I offentlige skove må du færdes overalt til fods og opholde dig døgnet rundt. Du må cykle på veje og stier. Hunde skal føres i snor.